

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת קדושים

פרשת קדושים היא מן הגדולות והמרכזיות בתורה, שכל גופי תורה תלויים בה, **עשרת הדברות מופיעות בין השיטין של פסוקיה**. פתיחת הפרשה "קדושים תהיו" מהווה אתגר גדול לפרשנות, מציבה שאלות לא פשוטות: מה משמעות המושג הנשגב "קדושים"? האם הפתיחה "קדושים תהיו" היא ציווי? האם היא מצווה בע"פ? אם כן כיצד מקיימים מצווה זו? הליכה למקווה? התנזרות מחיים? התבודדות במערות מפני הבריות? אי קיום ציווי "קדושים תהיו" תהיה התוצאה של קיום כל המצוות המנויות כאן? האם הקדושה היא תכלית לעצמה או אולי תנאי לקיום כל המצוות האחרות? אולי כיון שהפסוק "קדושים תהיו" בא אחרי פרשת העריות, אזי גדרי קדושה הם רק התרחקות מן העריות? ועוד שאלות.

יתר על האמור, בפרשתנו ציווי חוזר: "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדל אתכם מן העמים להיות לי". גם כאן מתעוררות שאלות: אם הציווי "קדושים תהיו" מגמתו להידמות לקב"ה, כיצד עושים זאת? מה אנו בכלל יודעים על קדושתו יתברך שנפעל להידמות לו? וכן, הפסוק מורה: "ואבדיל אתכם מן העמים", כיצד ניבדל מן העמים? נגור על אי בודד מנותק? להחרים ולאסור דיבור או עבודה עם גוי? איך יתקיימו הכתובים הללו?

תשובות יבואו ממכלול דברי חכמים: א"ר לוי: כל מעשיהם של ישראל מובדלים מן אומות העולם. בחרישתן ובזריעתן, בקצירתן, בעומרן, בדישתן, בגרניהם, ביקביהם, ובתגלחתם ובמניינם. בחרישתן, לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. בזריעתן, שדך לא תזרע כלאים, וכן על זו הדרך מלמד הבדל בין ישראל לעמים. ההבדלה נלמדת מסמיכות הכתוב: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי", וסמך ליה "והבדלתם", אמר הקב"ה: כשם שאני מבדילכם מאומות העולם ועושה אתכם קודש ואותם חול, כך אתם תהיו מבדילין בין טהרה לטומאה ובין קודש לחול, וכשם שמבדילין בין קודש לחול, כך מבדילין בין קודש חמור לקודש הקל.

מושג זה "קדושה" שמשמעותו הפך "טומאה", מצב אפשרי ע"י פרישה, הפלאה, הבדלה, הרחקה, ומתוכם השגת התעלות, התדבקות, השגות רוחניות נשגבות. אין לראות מושג זה מצומצם. כי ההבטה על כל היקום מנקודת ראותה של התורה, מלמדת על ההיבדלות וההבחנות בכל רובדי היצירה במעשה בראשית. בכל הנבראים דצח"מ יש דרגות מלמטה למעלה. מעל הכל חופפת קדושתו של הבורא יתברך, שאין השגה במעלתו, מופלא ורחוק ועמוק מי ישיגנו. נבחין בענפים שונים ובדרגות שונות של הקדושה.

קדושת האדם:	בני נח, עם ישראל, כהנים, לויים, ישראלים, גרים, כה"ג פרושים.
קדושת הגוף:	בישראל, טמא מת, טמא שרץ, מילה, נידה, זיבה, מצורע, ועוד.
קדושת המקום:	ארץ ישראל, ירושלים, הר הבית, העזרות, הקודש, ההיכל, קה"ק.
קדושת הזמן:	ימי חולין, שמיטין, יובלות, ראש חודש, מועדים, יום הכיפורים, שבת.
קדושת בע"ח:	הקרבנות, בכור בהמה, מעשר בהמה, קדשי בדה"ב, פרת חטאת.
קדושת הצומח:	ערלה, תרומה, מעשר שני, ביכורים, טומאת עצי אשרה, עצי ע"ז ועוד.
קדושת הדומם:	אבני מזבח, מלח קרבנות, מי חטאת, נסוך המים, כלי מקדש, ועוד.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

הפך כל אלו ח"ו הוא הטומאות לסוגיהן: כמו טומאת הגוף, טומאת מקום, וטומאת אוכלין, בשר נבלה, וגם **טומאת מחשבה** שכולן מרחיקות את השכנת קדושת ה' בעולם.

נמצאנו למדים **שהמושג קדושה מקיף לכל ההוויה**, והתביעה קדושים תהיו, אינה מצומצמת אלא מחילה תוקפה על כל היצירה. וישראל הם המממשים ומחילים קדושה זו בעולם ע"י מעשיהם בציווי יתברך. בכך מקדשים את כל ההוויה **למערכת גדולה הפורצת גבולות** ומחילה קדושת ה' בכל. פעמים הרבה נאה שהגוף עצמו אין לו קדושה משלו, כמו הר סיני עליו כביכול ירד ה'. תחילה נאמר: "הישמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו", "לא תגע בו יד כי סקול ייסקל או ירה יירה". ואחר מתן תורה הכל שב לקדמותו. "במשוך היובל המה יעלו בהר", גם הצאן והבקר! נמצא שקדושה היתה מפני ששכינה ירדה, ומשעלתה שב למעמדו הקודם. ומצד שני ביה"ק מקום אבן השתיה, מקום המזבח קדוש עולמית, עבודת ישראל קידשה אותו.

כל הבריאה כולה תלויה **במרכיבים קוטביים**, גוף ונפש, חומר וצורה, אדם ובהמה, חכמה וסכלות, אור וחושך, חיים ומיתה, **והכל מקופל בקדושה וכנגדה טומאה**. האדם צריך שיהא עמל ומשתוקק להגיע להשגות אלוהיות וע"י כך מעביר מאגף לאגף לפי כוחו. השלמת ייעודו כשיצליח להעביר הכל מצד אחד של שטף החיים לצד שני של נהר הקדושה. הגעתו לפסגות האלה **מקרבת להכרת הבורא** עד להישג הכמעט בלתי אפשרי - **הדבקות**

אמרו חכמים במדרש (ילקו"ש תרכ"ו) "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה'" היא תנאי לקיומנו, כשם שאני קדוש כך אתם היו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי אם מובדלים אתם מן העמים הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר **מלך בבל** וחבריו. אמר רבי אלעזר בן עזריה: מנין שלא יאמר אדם אי אפשרי לאכול בשר חזיר אי אפשרי ללבוש כלאים אי אפשרי לבוא על הערוה אלא אפשרי, אבל מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי? תלמוד לומר: ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, **נמצא הפורש מן העבירה מקבל עליו עול מלכות שמים**. ישראל הם ליגיון של מלך, הנהגתם, צורתם, לבושם, הכל מייצגים כחיילים המייצגים שלטון מלך.

רבינו בחיי הבהיר קדושה בהבדלה, וזהו שאמר: כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, וענין "קדוש" נבדל, יאמר: לפי שאתם בדלים משאר בני נח, כענין: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי". ויכלול עוד באמרו: כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, ענין שכר העוה"ב, יאמר: לפי שאתם עם דבק באל הקדוש, ואתם מעותדים למעלה זאת, היא מעלת העוה"ב, אין ראוי לכם לעשות מה שהם עושים. ודוגמתו, לא תאכל כל תועבה. יזהיר על איסור המאכלות כי הוא מגדר הקדושה שהזכיר: כי עם קדוש, כי הוא קדוש בפה ובמעשה. ודרשו רז"ל: לא תאכל כל תועבה, כל שתעבתי לך הרי בבל תאכל, כגון בשר בחלב, נבלה, הרי זה דבר שתעבתי לך, והרי הוא בבל תאכל.

למחנכים: הקשר בין פרשת קדושים לפרשת עריות שקדמה לה מובנת, כי העריות הם שיאי הטומאה, הפך הקדושה. רבנו אברהם "צרור המור" התייחס לפתיחה קדושים תהיו, וגם להיות פרשה זו בהקהל. לפי שלמעלה סיפר התועבות שעשו אנשי הארץ, דברים שמצד עצמם הם מאוסים. ישיבתה תלויה בדברי קדושה ופרישות מהדברים המותרים. כאומרם קדש עצמך במותר לך. וכן בדברים אחרים שהם קדושה ופרישות מצד עצמם הם מאוסים, אבל היא תלויה גם בדברי

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

קדושה ופרישות מהדברים המותרים. כמו פרישת נידה וזיבה. ופרישה מאכילת דברים טמאים. וכן דברים אחרים נזכרים בזאת הפרשה שהם כולם מדות נאותות לנפש. להפריש מהמידות המגוננות. ולכן אמר קדושים תהיו כי קדוש אני. כי אחר שאני קדוש ראוי לכם שתהיו קדושים ומופרישים מהדברים הבלתי ראויים. ולפי שזאת הפרשה בה תלויה כל קדושת ישראל. והיא כוללת עיקרי כל התורה כמאמרם ז"ל. אמר: דבר אל כל עדת בני ישראל, כי לפי חשיבותה נאמרה בהקהל, לפי שיש בה כל עשרת הדברות. ופארות וענפים שאר המצוות כולן הנזכרות בזאת הפרשה.

למחנכים: מה משמעות המילים "קדושים תהיו כי קדוש אני"? מה בכלל השגתנו בקדושתו? מה משימתנו להגיע למעלה הזאת? וגם במעשינו, האם יש ביד האדם לשנות במהותו יתברך? מה כוחם של ישראל? מה דינם של מי שכבר נפלו לתחתית הבור? יש בכוחם להתקדש? רבי צדוק מלובלין נותן צוהר קטן לתקוות גדולות. והגם שהכל יחוד אחד ואורייתא וישראל וקודשא בריך הוא כולא חד והם שלוש קדושות הנזכר לעיל. אורייתא הם מה שהאדם משתדל בעצמו על ידי התורה שהיא עיקר הקדושה כמו שמובא בזוהר קדושים שם. וישראל הוא קדושת כל הכנסת ישראל בשורשם מאבות. והקב"ה הוא מה שהוא מקדשם בקדושתו שלמעלה והכל אחד ביחוד גמור. ומכל מקום קדושת ישראל היא למטה שהם יונקים מהקדושה שלמעלה המשפיעה לקדושה שבהם מעצמם ומאבותם, ועל כן צריכים לקדושת עצמם גם כן. ואף דכתיב "אני ה' השוכן בתוך טומאתם". מכל מקום, הכל כפי הכנת האדם עצמו מלמטה ואפילו פושעי ישראל כפי הכנת הקדושה שיש בשורשם מאבות, מה שלא ניתק מהם בהגדלת החטאים, כי אי אפשר לנתק הכל, כל השורש דיהדות. ומכל מקום הוא מתמעט והולך על ידי הקלקולים, ולעולם השראת הקדושה דלמעלה כפי הקדושה דלמטה.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת קדושים [עיון נוסף]

רבי צדוק מלובלין שיקע מחרשתו בלימוד במדרגות בקדושה, מה שנאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני", שאמר בתורת כהנים "מה אני קדוש, אף" וכו', היינו קדוש כמוהו יתברך, ואף שאמרו במדרש: יכול כמוני, תלמוד לומר: "כי קדוש אני", קדושתו למעלה מקדושתכם אינו סותר למה שאמרו בתורת כהנים כמה פעמים הלשון מה אני וגו', כי האדם צריך להידמות לקונו, וכמו שאמרו על פסוק: "ולדבקה בו", הידבק במידותיו, מה הוא רחום וכו', אבל הוא, רק כפי השגתו במידותיו ובאמת לקדושתו יתברך אין קץ, וכן ועדת קרח אמרו: כל העדה כולם קדושים וגו', [חשבו ברשעותם שהכל שווים], ודבר שקר. **בקדושת האדם יש מדריגות לאין שיעור.** לא נכתב בתורה ובודאי האמת היה כן, אבל יש קדושה למעלה מקדושה, וכל ישראל קדושים, ואהרן נבחר לקדוש בין קדושים.

הכל לפי עמל האדם להתקרב למעלה, דלקדושתו אין שיעור ואין סוף ויש מדריגות מעלה מעלה לאין שיעור, ומצינו רבי נקרא **רבינו הקדוש** ומצאנו (בירושלמי גיטין פ"ו), רבי בעצמו שהיה קדוש אמר בענוותנותו המופלאה על ר' יוסי: **כשם שבין קודש קדשים לחולי חולין כך ביני לר' יוסי**, הרי כמה מדריגות בקדושה, כך גם **בקדושת המקום** תנן (במשנה כלים), עשר קדושות הן והוא חלוקה דהך כלל שכל קדושה חלוק לעשר מדריגות כידוע. וגם בזמנים דרגות קדושה וכו'. וכן מסתמא גם בנפשות יש לחשוב עשר מדריגות קדושה, מלך ונביא כהן גדול ומשוח מלחמה וכהן הדיוט נשיא ואב בית דין וחכם לויים וישראלים. (הוריות י"ג)

למחנכים: לפנינו תהליך פלאי הקושר את הנברא לבורא, קשר המותנה בקדושה "קדושים תהיו כי קדוש אני". המלב"ם הביט על סוגייתנו בעינו הבדולח ואמר: **הקדושה היא הפרישות וההתנשאות מכל דרכי החומר והטבע אל ענינים נפשיים אלקיים גבוהים ונעלים מכל ענייני הבשר.** ויש בקדושה מדרגות רבות. יש מתנשא על כח המתאווה לעריות ומאכלות אסורות, יש מתנשא לפרוש מכל ענייני החומר ומשאלותיו ומכל הנאות העולם, עד יהיה כבר אלהין, וכן תמיד, וכן הקדושה הנאמרת אצל ה'. היא מה שיעלה מן ההנהגה הטבעית אל הנהגה נסית פלאית ובשידוד מערכות מבטל כל ענייני הטבע ותהלוכותיו. האדם בהנהגתו ובהתקדשותו עולה ומעלה עימו את העולם, וכביכול מתעלה ה' בגלל פעולות עבדו האדם.

יסוד לחינוך: אולם ה' ערך סדרי העולם הגדול והנהגתו, שיהיו נמשכים לפי סדרי האדם, שהיא **העולם הקטן והנהגתו**, שאם הטבעיים מושלים בעולם הקטן והנפש נמשכת אחר החומר וטבעיו ויצוריו, אז גם **בעולם הגדול הטבע שורר והכל מתנהג לפי סדרי המערכת ומנהג הטבע, ועת יתקדש האדם ויתנשא מן החומר אל הנהגה בחירית נפשית, והשכל גובר והנפש האלקית שוררת.** אז גם **בעולם יתקדש ה' ויתעלה להנהיג הנהגה נסית פלאית.** וז"ש אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי. כי שיתקדש ה' בהנהגת העולם להנהיג הנהגה פלאית תלוי בקדושת ישראל וממשלתם על הטבע והחומר, אולם זה דוקא לענין הנהגת העולם שזה תלוי לפי מעשה התחתונים המונהגים. וע"ז דייק כי קדוש אני ה' אלקיכם. ששם אלקים הבא בכינוי אל ישראל מציין תמיד את השגחתו הפרטית והנהגתו את ישראל, וקדושתו מצד זה שאני אלקיכם תלוי בקדושתכם.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כ"יונו לפרשת שבוע

רבי יהושע אבן שועיב שהיה תלמיד הרשב"א, דרש בשבתות בענייני פרשה והעלה את האדם למעלות רמות התובעות ממנו חתירה מתמדת להידמות לבורא: נאמר: ה' עוז התא"ז עולה תרי"ג הנה הכל באדם, ועל זה כתיב, "ומבשרי אחזה אלוה". ואמר דוד, "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך", ולכן נאמר: "בצלמנו", כי צלם הכל נתון בו, ולכן חובה על האדם לשמור על הצלם הקדוש ההוא, ושיהיו איבריו בנקיות ובטהרה, ולא ישתמש בהם בטומאה כשאר הבהמות, שאף על פי שאיברי הבהמה דומין לקצת איברי האדם הם מהיסודות הגשמיים, ואלו באדם - דבר עליונים מעורב בו ולכן הוא פונה למעלה, והבהמה למטה. כי שורש נשמת האדם שהוא שורשו, יונק מן המקום העליון, וענפיו שהוא הגוף למטה והוא הפך שאר הנמצאים שרשם ביסודות למטה, והוא שורשו למעלה, ולכן הולך זקוף.

ולגודל מעלת האדם, אמר יחזקאל: "כמראה אדם עליו מלמעלה". ובמרכבה ארבע חיות, לכולן דמות אדם, שור גדול הבהמות, אריה גדול החיות, נשר גדול העופות, ואדם גדול על הכל. ואדם בכל הוא שהתחתונים קשורים בעליונים. הנה כי קדושת האדם גדולה, ולכן חייב אדם להכריח את עצמו מאוד להדמות למקום מוצאו ושורשו ואל יפנה לתחתונים. ואז, ע"י התקדשותו בדרך קיום המצווה, ישיב אמרים אמת לשולחיו. על כך נוסף דברי רבנו עובדיה ספורנו: כי אמנם כל המצוות הן לרפא את הנפש מחליי התאוות והדעות הנפסדות, נמצאת תכליתן למען תהיה קדוש לאלהיך, כאמרו: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי". ואם תבגוד, תחלה ותתחלל הנפש, וראוי שייענש מי שיחלל את קדש ה' אשר אהב.

מה הוא אם כן הפך הקדושה? הוי אומר כל צדדי הטומאה, ואינה דווקא טומאת הגוף, כי גם הנטייה לטומאת המעשה. מעשים הנראים כביכול השגת האמת, אינם אלא הפך הקדושה גרדי טומאה. כתיב: "מכשפה לא תחיה", וכן הוא: "לא ימצא בך מעביר בְנוּ וּבְתוּ בְּאֵשׁ קֶסֶם קְסָמִים מְעוֹגֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף: וְחָבֵר חָבֵר וְשָׁאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדָרַשׁ אֶל הַמְּתִים: כִּי תוֹעֵבֶת ה' כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה. ובכלל אלה ההולכים למגידי עתידות בשם התורה. או ההולכים אצל אנשי סגולות מרפא במיני קטורת, מיני מרקחת, מזלות וקמיעות של חולין, או פוקדי עקרות, לאמר אם יאכלו ערלה של מילה ייפקדו בבנים זכרים, או מגרשי דיבוק שדים ורוחות רעות [עינינו ראו רבים כאלה], ואינם אלא אנשי כזב ומרמה, לא יחצו ימיהם.

להורים מחנכים זהירות: כנגד המצוי בדור מבוכים זה: יש לצאת בחיצים ובחנית נגד ההולכים ללמוד קבלה מפי מחללי קודש. או מי שהם עצמם לא ידעו דף בגמרא או הלכות בש"ע ומעטרים עצמם בגלימות קדושים, ומגידיים שעושים שאלת חלום, ואינם אלא הוזים מטעי הרבים בגדר ע"ז. מי שנותנים בקבוקי מים חיים לסמוך שהם המרפא. או הכותבים ונותנים מיני שמות קודש ומיני סממנים שישירו עין הרע. או המתחברים לחוגי מיסטיקנים, או ההולכים להיטמא במדיטציה ויוגה וכיו"ב, תועבות שאין בהן ממש. או ההולכים לפותרי חלומות או יועצים בקפה או בכף היד, או בחלוקי נחל, או חוזים בכוכבים. או המתרחקים להודו ולכוש ונטמאים באנשי אמונות הטומאה שלהם, ושם יחברו למקטירי קטורת ומריחי הסמים, ישחיתו גופם ונשמתם בטומאת הגויים המהלכים ערומים וערלים והם נחשבים קדושיהם. אל מעוננים וקוסמים ידרשו, כל אלה

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

ודומיהם הם הפך "קדושים תהיו", כי תחת קדושה באה טומאת אמונות שוא. מה גם שלא שבים משם אלא אחר שמתערערים ונעשים שבוי כלים שפרחה מהם טהרת דמות היהודי הקדוש. בכלל אלה משחקי מזלות ופייסות ותחרויות דמים של בעלי חיים, הם פסולין לעדות, אסור להיות בחברתם. כל הבא בחברתם מכניס עצמו בגדר הכופרים במלכות ה', משאירים הכל ביד המזל. כל אלה הפך ציווי התורה: קדושים תהיו.

קורות הימים לימדונו שגם קהלים שלימים יחד עם חכמיהם נפלו ברשת התעתועים וההטעיות. די שנזכור את שבתאי צבי שבשיגיונותיו, דמיונותיו וחלומותיו, גרר את קהילות ישראל לפי פחת, ועקב תעלוליו וסילוף מחשבותיו גם חכמים שלימים האמינו, הכל האמינו שהוא הגואל. הוא שעשה מעשי תועבת העריות מעשי זימה בשם הקדושה, ממש היפך פרשתנו, וסוף שגרם לאלפים מישראל שישתמדו, ועשה פרצה בישראל דראון עולם. על כן הזהירה התורה: קדושים תהיו, לא תתורו אחר הוזים מגידי עתידות ומקטירי קטורות.

קושיה: והלא בתלמוד שלנו, מצאנו סוגיות רבות על עין הרע, על מעשים תמוהים בלתי מובנים, סגולות שנאמרו מפי האמוראים הקדושים? אפילו מצאנו שינוי סדרי בראשית ומחיי מתים, קראנו על הורדת גשמים בתמוז? קראנו על שדים ורוחות. מדוע שם כן וכאן לא? תשובה: הוא אשר אמרנו, אפילו התורה הזהירה: כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת: [ואפילו נתקיים המופת], לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם: ועוד, כלום יש ידיים להשוות את כוח תורתם של התנאים והאמוראים הקדושים, לזמננו, לעמי ארצות שרלטנים ובמקרים רבים גונבי דעת חומדי ממון?

מאיך, גם בימינו יש חכמים מאורי הדור, גדולי האומה שעצתם ודיבורם קילור לעניים, מרפא לדעת. [רובם נסתרים לא ידועים] הם שמלאו דעתם תורה, תלמודים ופוסקים, ולא הניחו פינה בעיון עומק שכלם, הם הבודדים האלה אנשי עצה ותושיה. ודווקא היום עינינו רואות שכאשר הולכים לגדולי תורה, התשובה מסתיימת במילים אחדות של ברכת שמים ותו לא. הרמב"ם, גדול המעיינים זך השכל, הזהיר מאוד, לא יעסוק בענייני תורת החן, אלא מי שמלא כרסו בש"ס ופוסקים וכבר עברו עליו רוב ימיו, ובין השיטין של דבריו ניתן להסיק שהוא ראה בדברים סרך ע"ז. מה היא אם כן, אמונת חכמים? אמונת חכמים אינה להלך אחר שאון הרחוב ופרסומות על מגידי עתידות ופוקדי עקרות ודומיהם. אמונת חכמים היא להתאבק באבק רגלי גדולי התורה, פוסקי הדור, אבות בתי הדין העוסקים בפועל בהוראה ובפסיקה, ודבריהם קנו שביתה בספרי פסקיהם ותשובותיהם הידועים, על פיהם מהלכים הדיינים והפוסקים. אנו לא אוחזים באמונה להעדיף את מי שמכנים עצמם מקובלים, אנשי הסוד, אנשי סתר, פותרי חלומות, על פני תלמידי חכמים שכתבו תשובות פסקים אשר נדונים ונבחנים בבתי הדין בכל אתר, וכל דבריהם ופסקיהם נבדקו ונטחנו הדק היטב ונעשו מצע לפסיקה. הם החכמים ולא מי שכל כוחם בסיפורי דמיון ואגדות על חולמים וחוזים. מצוות "והייתם קדושים" לא מוצאים בבתי קברות או בדרישה אל

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

המתים. אפילו בחיר ה' אדם קדוש משכמו ומעלה, שאול המלך, לא עלתה לו בעלת האוב רק סבכה את מצבו עוד יותר.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת קדושים [עיון נוסף]

האהבה שבין הקב"ה לישראל, "קדושים תהיו". משורטטת בקוים דקים במדרש תנחומא לפרקנו, אמר להם הקב"ה לישראל: עד שלא בראתי את עולמי היו מלאכי השרת מקלסין אותי בכם, ומקדשין אותי בכם, ואומרים: ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. כיון שנברא אדם הראשון, אמרו המלאכים: רבונו של עולם, זה הוא שאנו מקלסין אותך בשמו, אמר להם: [לאן] גנב הוא זה, שנאמר: "ותאכל מן העץ אשר צויתך". בא נח אמרו לו: זה הוא, אמר להם: [לאן] זה שיכור הוא, שנאמר: "וישת מן היין וישכר". בא אברהם אמרו לו: זה הוא, אמר להם: זה גר הוא. בא יצחק אמרו לו: זה הוא, אמר להם: זה אוהב את שונאי, שנאמר: "ויאהב יצחק את עשו". כיון שבא יעקב אמרו לו זה הוא, אמר להם: הן, וכן הוא אומר: לא יקרא שמך עוד יעקב וגו', ונקראו כל ישראל בשמו. באותה שעה קידש הקדוש ברוך הוא אותן על שמו, שנאמר: "ישראל אשר בך אתפאר". אמר להם הקב"ה הואיל ולשמי נתקדשתם, עד שלא בראתי את עולמי היו קדושים כשם שאני קדוש, שנאמר: קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם.

המדרש דימה לקשר קידושי חתן וכלה, ויצר זיקה בין קדושת ה' לקדושת ישראל. למה הדבר דומה? למלך שקידש אשה, אמר לה: הואיל ונתקדשת לשמי, אני מלך ואת מלכה, כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך, למה שאת אשתי. כך אמר הקב"ה למשה לך קדש את ישראל, שנאמר לך אל העם וקדשתם היום ומחר, הלך משה וקידשם. בא הקב"ה ואמר להם: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. למה? כי קדוש אני, ואף אתם תהיו קדושים כשם שקידשתם אותי, שנאמר: דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו וגו'. אמר להם הקב"ה: אם זכיתם תקראו עדת קדושים, לא זכיתם, תקראו עדה רעה, עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו', רוצה לומר: קידושי חופה מחייבים והפרתן ח"ו גרושין.

המדרש (ילקוט ש"ת"א) כותב את ההשוואה המופלאה המדוייקת בין עשרת הדברות לפסוקי פרשתנו, המלמדת עוצם פרשה זו. שים לב: הפסוק הראשון "קדושים תהיו" הוא לפי זה, כותרת לכל התורה וגרעין לכל המצוות. רוצה לומר: הקדושה היא חלק אימננטי בתוך כל מצווה. אחרת המצוות נעשות עשייה טכנית בלא אור פנימי, ונעדרות הכוח להעלות את האדם לשלימותו ולתכליתו להיות דבר במלך הקדוש. כך הם דברי הילקוט: "קדושים תהיו", תני ר' חייא מלמד שפרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה, רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בתוכה: אנכי ה' אלהיך, וכתוב הכא אני ה' אלהיכם. לא יהיה לך וכתוב הכא אלהי מסכה לא תעשו. לא תשא וכתוב הכא ולא תשבעו בשמי לשקר. זכור את יום השבת וכתוב הכא ואת שבתותי תשמורו. כבד את אביך וכתוב הכא איש אמו ואביו תיראו. לא תרצח וכתוב הכא לא תעמוד על דם רעך. לא תנאף וכתוב הכא מות יומת הנואף והנואפת. לא תגנוב וכתוב הכא לא תגנובו. לא תענה וכתוב הכא לא תלך רכיל בעמיק. לא תחמוד וכתוב הכא ואהבת לרעך כמוך. שלש פרשיות כתב לנו משה בתורה וכל אחת ואחת יש בה שישים מצוות, ולמה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים תהיו? ללמדך שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה - אתה מוצא קדושה וכל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כעיונות לפרשת שבוע

כיצד מתחילים העבודה הגדולה הזו שתוליך להשגת הציווי "קדושים תהיו"? רבי פנחס בן יאיר שהוא גופו קדוש, (היה מקושר לרשב"י בקשרי חיתון), הוא רפב"י הציב סולם (משנה סוף סוטה), א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים. (מופיעה בשינוי בגמרא ע"ז, בשבת ובכ"י). על ברייתא זו בנה הרמח"ל את ספר היסוד למוסר ולחסידות, הוא **מסילת ישרים** הידוע. כך או כך, הנה הקדושה שלב משלבי הקרבה העליונה להשגת רוח הקודש.

כאשר עולים על מסלול ועל סולם זה, פותחים פתח כחודו של מחט לטהרה, ומן השמים נפתח האולם. אור החיים הקדוש הפליג באומרו שכביכול החליף הקב"ה פמליא של מעלה בצבא של מטה. קדושים תהיו כמלאכים הנקראים קדושים, כמו בדניאל: "ויאמר אחד קדוש", והוא על דרך אומרו **"אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם"**, ולצד שהקב"ה השרה שכינתו בתוך בני ישראל ועשאו בני פלטיין שלו במקום המלאכים.

צא ולמד מה שאמרו בספר הזהר (ח"ב ק"מ ב'): על זמן שהשרה הקב"ה שכינתו בתחתונים כמה היתה הרגשת בני עליון על שבחר ה' באוכלסי ישראל יותר מאוכלוסי המלאכים, ולזה ציוה ה' את אוכלוסיו המובחרים שהן הנה מלאכיו, ולהם יקרא קדושים, וכשנכנסת בגדר זה להיות אוכלוסי במקום המלאכים צריכין להיות קדושים. מכאן התביעה הגדולה לפי הזכות הגדולה, ואין יאה שמי שנתעטר בכתר קדושה יאבד נזרו בחילול בגשמי ובבלתי טהור. כי ההימצאות בפמליא של מעלה, מחייבת לנהוג כמי שיושב בפלטיין של מלך. לכן גם, כיון שמוח הוא פלטיין הדעת של האדם, ישתמר להרחיק מתוכו כל הרהורי עברה והרהורי תאוות כדי שיהיה הכל פנוי לקיים, קדושים תהיו כי ה' מקדשכם. ועבודה זו על טהרת המחשבה מתוך השתמרות טהרת העיניים, היא גדר העשייה של והתקדשתם.

למחנכי הנוער: על מסילתנו זו יש עוד להוסיף מה שהכרח לא יגונה, גם בעניינים היותר שמורים מה שבינו לבניה צריך התקדשות. שלא תהיה ח"ו חופה אוהל מכשול וקידושין הפך קדושה. יש ללמוד שהמחשבה והכוונה, למרות היותם עניינים רוחניים דקים מן הדקים, יש בהם כוח לשנות את הטבע ולהשכין בעובר רוח קדושה או ח"ו רוח טומאה. "קדושים תהיו" זו קדושת המחשבה, כענין שאמרו: (גמרא שבועות י"ח), לעולם יקדש אדם עצמו בשעת תשמיש, ולפי ששלמות הקדושה לזרע ישראל תלויה ביצירה, לכך אמר הנביא: "וגם את בניהן אשר ילדו לי", קרא את ישראל נולדים לו כי הם מיוחדים לשמו. ואחר שהזכיר פרשת עריות למעלה במין האסור, יזהיר עתה ויאמר "קדושים תהיו" במין המותר הראוי לכם להידבק בו, כי הדבק במינו בקדושה גם הנשמר מהעריות קדוש יאמר לו. והזכיר באזהרת הקדושה הזאת גם את הנשים, ולפי שהאב והאם סיבת הבן, על כן אמר: "איש אמו ואביו תיראו".

"ולא תתורו אחרי לבבכם". מכאן אמר רבי: אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עינו בכוס אחר. (בגמרא נדרים כ'). אמר רבינא: לא נצרכא אלא דאפילו ב' נשיו. דכתיב: "וברותי מכם המורדים והפושעים

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

בי". אמר רבי לוי: אלו בני תשע מידות, בני אסנ"ת משגע"ח: בני אימה, בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה. למרות שחי חיי אישות עם אשתו, כיון שדעתו ומוחו עכורים, יוליד בנים מקולקלים. וציוה עתה שנהיה פרושים ואפילו מן המותר וימעט... ויקדש עצמו בזה עד לפרישות. אמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מימיו. רבנו הקדוש לא ראו בת צחוק על פניו. והשל"ה בעשרה מאמרות הוסיף כלומר כל מה שהוא מותר באיזה פעולה בעולם, תהיה קדוש ופרוש ממנה, הם הם דברי הרמב"ן בפירושו ובאגרותיו.

למחנכים מפתח בחינוך לקדושה: קדושים תהיו כי קדוש אני ה' כו': רבי אלימלך מליז'נסק (לפרשת יתרו), רואה כאן קדושה דינאמית, יישות פועלת ומתגדלת. החיים הופכים למסכת עשייה נמשכת בלתי עומדת. וכך טוהר דברי החסיד: יש לומר הפירוש, דהנה עם בני ישראל קדושים בלתי אפשרי להיותם תמיד במדרגה אחת, רק בכל יום ויום הולכים ממדרגה למדרגה בעבודתו יתברך שמו ויתעלה, מחמת שיש בהם חלק אלקי ממעל והחלק הזה מעורר את האדם לעבודת השם יתברך ברוך הוא. ובכל יום מתגבר החלק הזה בתוך האדם על ידי העבודה שעובד היום נותן בו התגברות להתעוררו למחרתו בעבודה יתירה וכן בכל יום תמיד, כי אין סוף וקץ לעבודתו יתברך שמו. וכי אם חס וחלילה, פוגם נופל ממדרגתו וצריך התגברות מחדש. וזהו "קדושים תהיו", פירוש בכל יום יהיה נתהווה בכם הויה אחרת בקדושתכם. כי קדוש אני וכו', רצה לומר: מחמת שאני קדוש ה' שוכן בקרבכם ומעורר אתכם תמיד ובלתי אפשרי שתהיו עומדים, רק הולכים בעבודתי ממדרגה למדרגה: וזהו "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל", רצה לומר תהילות ישראל הם על ידי שאתה קדוש יושב בהם.

חכמים בגמרא (גיטין ובמד"ר) הביאו מעשים ללמד עד היכן הדברים מגיעים. אמר רבי יהודה אמר שמואל ואמרי לה במתניתא תנא: מעשה בארבע מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון (ולחרפה), והרגישו בעצמן למה הן מתבקשין, [שיחללו אותן בעריות] אמרו זה לזה אם אנו טובעין בים אנו באים לחיי העולם הבא? דרש להם הגדול שבהם: "אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים" אמר ה', מבשן אשיב מבין שיני אריות, ממצולות ים אלו שטובעים בים. כיון ששמעו ילדות כך עמדו כלן וטיבעו את עצמן בים שלא יתחללו בידי שוביהן. נשאו ילדים קל וחומר בעצמם ומה הללו שדרכם לכך טיבעו את עצמן, אנו שאנו זכרים על אחת כמה וכמה, עמדו כולם וטיבעו את עצמם, ועליהם מקונן ירמיה ואמר: "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה".

בכלל אותה קדושה, מעשה בימי הגאונים ברבי חנוך ראש הישיבה, מארבעת השבויים שנפל יחד עם אשתו לידי השבאים אשר נטלום ודרשו כופר פדיונם בחופי הים. ראתה אשתו יפת התואר שהגויים נתנו עיניהם לעשות בה מעשה. שאלה את בעלה, כלום הטובעים בים (שלא הגיעו לקבורה) זוכים לתחיית המתים? ענה: אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים, אפילו ממעמקי שאל עולין לחיי העוה"ב. כיון ששמעה כך, קפצה לים ונבלעה בתהומות שלא יטמאוה הגויים.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת קדושים [עיון נוסף]

"קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, איש אימו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו". פסוק הכותרת הזה המקפל שתי מצוות העומדות בצל ציווי הקדושה, מצוות שבת ומצוות כיבוד הורים, הכתוב מעורר שאלות. מדוע מצוות אלה מעורות בפתיחה "קדושים תהיו"? מה קשר הקדושה למצווה כביכול חברתית, טבעית נובעת ממבנה פסיכופיזיולוגי של האדם? הלא כביכול קשר דם מחייב כבוד למולידיו? מה הזיקה בין שבת להורים? מה הזיקה של שתיהן לקדושתו הוא יתברך? מדוע תצווה התורה את המובן מאליו כביכול, מה שכל בן אנוש יעשה כצו מצפוני בסיסי אלמנטרי? מדוע התורה כורכת שכר בצידה של מצווה, שהכל מבינים כביכול שאין צורך לצוות עליה? מדוע אין ציווי על כבוד הבנים, כבד את בנך ואת בתך למען יאריכון ימך?! מה שורשה העמוק הנעלם של מצווה גדולה זו?

למחנכים: כל הפרק הזה, משנה חינוכית מוסרית עובר לעשייתן בכיתה. הבורא יתברך היוצר יודע סוד יצוריו, גם מסתרי דעתם החבויים במבנה שכלם גלויים לפניו. נכון שמצד שהשכל יחוייב כיבוד הורים, ככלות הכל הכרת הטוב הפשוטה הבסיסית מונחת כאן ביסוד העניין. כביכול, חובה על אדם להכיר במולידיו שהביאוהו לעולם, גדלוהו מינקות לבגרות. כביכול, טבעי ומקובל בכל חברה, הכרח הזיקה בין בנים להורים להכיר הטוב. ועוד, אם נשווה לבעלי החיים, נראה מסירות נפש שלא תתואר בה בעלי החיים מגדלים גוריהם חופפים עליהם בגופם עד לעצמאותם המוחלטת. אח"כ אין שום זיקה והקשר ביניהם ניתק, הם ממשיכים להתרבות בלא הבחנה מי מולידו ומי הניקו. הכל מוכתב ע"י אינסטינקטים טבעיים. בורא עולם נטע בהם את האינסטינקט הבלתי מודע אך מכון בכל התוקף להמשיך בריבויים הטבעי, כביכול אדם ובהמה תושיע ה'. אלא שכאן נכנס הגורם המרכזי, "הדעת" המבדיל בין בע"ח לאדם. האדם, גם אם יולד לאצילי הנפש והוא עצמו לא גדל בסייגי הקדושה, יכול למצוא כל הצידוקים וכל התירוצים להפקיר את הוריו יולדיו שהניקוהו, ודווקא בזקנתם, עת עזבום כוחות עלומיהם, דווקא אז הבנים נוטשים את האבות ורואים בהם עול. גם אם מעמדו של אדם נישא ורם ופרנסתו מצויה כגביר בעשירים, גם אז נמצא שיהיו לו כל מסילות הצידוק להתנער ולהתעלם כמי ששכח את הוריו. עינינו רואות שדווקא הגבירים העשירים כרוב עושרם כך התעלמותם מהוריהם הזקנים. וכבר אמרו: אישה אחת יכולה להניק ולגדל עשרה בנים, אבל עשרה בנים לא יגיעו לסעוד אם זקנה אחת. כל המבעט באביו ואמו ועוד בזיקנותם אל תהרהר אחריו שודאי מבעט הוא בתוככי ליבו גם באביו שבשמים. מכאן שכל השאלות שהצבנו אינן אלא שאלות רטוריות שתשובתן בצידין. זאת מפני שהאדם בר הדעת מושכל ונבון, יכול ליפול בסבכי החיים ולשכוח את הוריו. עינינו רואות דורות קודמים של האומה כשהיינו גדורים בתורה וספוגים חיי קדושה, ואפילו בגלויות הדויות, כל עוד התורה וקדושה היו הכוח המעמיד שלנו אזי האב הזקן היה תפארת הבית. ועתה, בדור זה חרף עושרו ואפשרויותיו, משלחים את ההורים לבתי זקנים, או מוסרים אותם בידי גויים מטפלים תאיילנדים, מדוע? כשאין "קדושים תהיו" אזי במקום שבניו ובנותיו של אדם יהיו לו לאב ולאם הזקנים לצינה ולמגן, במקומם יבוא דיור מוגן בידי זרים. הבנים משלחים את ההורים מעל פניהם לחסדי זרים.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

שורש הענין, הקב"ה ברא את עולמו ויצר את האדם בדעת. הוא הבורא יתברך, הוא מולידו ויוצרו של האדם. "הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויחוללך", אבל הבן הולך בתאוות ליבו, שמנת, עבית, כסית, "ותשכח אל מחוללך". על כן הציוויו "כבד את אביך ואת אמך" מתוך שאתה עמל בכבודם בציוויו יתברך, אתה זוכר ועמל בכבודו יתברך, הוא יוצרם ויוצרך. שכחתך היא עברתך, זכרוןך הוא אריכות ימך. גם הבורא אבינו שבשמים, מגדל בני טיפוחיו ולבסוף: "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בל".

הדבור החמישי בעשרת הדברות, כבד את אביך, מקומו בלוח השני, לוח מצוות שבין אדם לחברו ולא כאן בלוח של מצוות שבין אדם לקונו. ר"י אברבנאל רואה בכך משמעות עמוקה. וכן הוא דעת הרמב"ן כי הוא בכיבוד ההורים שהם היותר אהובים מכל שאר האברים. האמנם בא עם הדבורים האלוקיים שהיו בלוח הא' שהם בין אדם למקום לפי שבאמרו כבד את אביך נכלל כבוד הקב"ה האב האמתי והוא הא' היותר מיוחד שבשלושת השותפים שיש ביצירת האדם וכמ"ש הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך. וכן אמרו (גמרא קידושין ל"ו) הקיש כבוד אב ואם לכבוד המקום דכתיב: איש אמו ואביו תיראו וכתיב את ה' אלהיך תירא. כתיב: "ומקלל אביו ואמו מות יומת" וכתיב: "ואיש כי יקלל אלהיו", כתיב: "כבד את אביך ואת אמך" וכנגדו כתיב: "כבד את ה' מהונך". ואמר יהושע לעכן בני שים נא כבוד לה'. וכן דרשו חז"ל (כתובות ק"ג) כבד את אביך לרבות אחיך הגדול. מזה למדו כבוד החכמים כי הם אבות לתלמידיהם.

יש לחדור אל תוככי המצווה כי יוכלו בה, מצות לשמוע אל הנביא ומצות מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ומצות לשמוע אל ב"ד הגדול שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. בגמרא קדושין דנו חכמים בגדרי המצווה. איש אמו ואביו תיראו איזה הוא כבוד, מאכילו משקהו ומלבישו ומנעילו וכו' אי זה הוא מורא אינו מדבר לפניו ואינו יושב במקומו. ונשתבחו קצת החכמים בזאת המצווה.

מיסודות המצווה הבטחת רציפות המסורת רציפות האמונה רציפות האומה. כדי שתהיה קבלת ההורים חשובה בעיני האדם ויאמין ויסמוך עליה כמ"ש זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. ונאמר לאיוב "כי שאל נא לדור ראשון וכונן לחקר אבותם". להיות כח הדבור הזה להאמין בקבלת הראשונים שהוא עיקר כולל בתורה ולא יצויר מציאותו בלתי. לכן היה הדבור הזה מכלל עשרת הדברים האלקיים אשר בלוח האחד ולא היה מהדבורים האנושיים שהיו בלוח השני.

אין להגביל המצווה לאב ואם הביולוגיים, כי כאמור הכוונה להשיג מעלה יותר גבוהה, "איש אמו ואביו תיראו", ישראל חייבים בכבוד ובמורא לאביהם שבשמים ועליו התרעם אחרון הנביאים, "אם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי". ומשה רבינו אמר בשירת האזינו רמז לזה "הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך". הנה מכל אלה הבחינות ראה אדון הנביאים להמשיל הש"י לישראל בתואר אב באמרו בנים אתם לה' אלהיכם. נמצאת למד, כאשר משמר האדם המסילה הנכונה המוליכה לבית הבחירה, נעשה איש אמונים להש"י כי אז יחשב לו לבן, בני בכורי ישראל.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע כציונות

רבנו מנחם המאירי מלמדנו מהשוואת הכתובים, **כבוד אב ואם לכבוד המקום** שנאמר כבוד את אביך וגו' כבוד את ה' מהונך. וכן השוה מורא אב ואם למורא הקב"ה "את ה' אלוהיך תירא" וכן השוה **עונש קללת אב ואם** לעונש ברכת השם שנאמר: "איש כי יקלל את אביו ואת אמו" ונאמר "איש כי יקלל אלהיו". אמרו חכמים **שלשה שותפין יש באדם** אביו ואמו והקב"ה, ופירשו (בגמרא נידה) אביו מזריע לובן שממנו עצמות וגידים וכו', אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר וכו'. הקב"ה נותן בו **רוח ונשמה** וקלסתר פנים ראיית עין ושמיעת אזן דבור שפתים והלוך רגלים דעה ובינה והשכל. למדת שהקב"ה נותן בו עשרה ואביו ואמו עשרה בין שניהם והוא שאמרו במקום אחר קל וחמר לשכינה ארבעה עשר יום. (שכינה כפליים) בזמן **שאדם מכבד אביו ואמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני**. יתר על כן, אביו ואמו **נותנים בו** מכוח התורשה **את מרכיבי הגוף הגשמיים**, אשר סופם שיכלו בעפר, אבל הקב"ה נותן בו את מהותו, עיקרו, דעתו, זהותו, צביונו, וכתר לכל **דעה בינה והשכל**, אשר בהם ייכנס לעוה"ב. **מי שיש בו דיבור של חכמה, דעה והשכל, שהם מחלקו של ה', מתעלה**, ומי שאין בו דעה והשכל בהמה חשובה הימנו. והוא שורש העניין שהמצווה מחוברת לקדושים תהיו.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת קדושים [עיון נוסף]

אי אפשר לנתק טבעו של עולם מהפסוק: "איש אמו ואביו תיראו", לפי שידוע **שעיר פרא אדם יולד צרכו רב ללמוד**, ולולי הלימוד ההוא לא ישיג הכוונה במציאותו ולא סיבות הכוונה עד שאפילו מציאות חיי הגוף לא יושג בלעדיו. **כי האדם לפי שהוא המורכב האחרון** (בבריאה), הרכבתו יותר זכה ופשוטה. ולפיכך **צריך עוזרים רבים לגדלו יותר משאר בעלי חיים**, לפי שהוא צריך למזון ומלבוש מלאכותיים עד שהאדם לפי רוב צרכיו ומאווייו יזיקו הבריות זה את זה. (מה שארע את קין והבל), מה שלא ימצאו בשאר מיני בעלי חיים. כי אע"פ שבטבע הרבה מיני בעלי חיים שיזיקו המינים זה את זה, אבל בני המין האחד מאותם בע"ח אין טבעם כך על הרוב. אבל בני האדם לפי רוב החמדה והכוחניות ורצון השליטה, ילחמו להזיק זה את זה כדבר טבעי להם, כל חיהם תחרות ומקטטות. **ולפיכך הוא צריך למלמד ומוכיח**, כל שכן לצורך הנפש החכמה היתרה לו על שאר מיני בעלי חיים.

אם כבוד לשם מה מורא?! שני מרכיבי האדם ישיגו שלימות ביראת אב ואם שהם הקרובים לו והחומלים עליו בטבע, ולפי רוב קרבתם ואהבתם כך רוב הזלזול בס. ולפיכך ציוותה התורה ליראה מהם כמו שציוותה ליראה ממנו יתברך לפי שאין קיום בלעדיו. והוא הכתוב: "את ה' אלהיך תירא", ונאמר: "איש אמו ואביו תיראו". השווה הכתוב מורא אב ואם למורא הקב"ה. ועוד אמרו גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, **שהבן ירא את אביו יותר מאמו**, מפני שמלמדו תורה, לפיכך הקדים מורא האם, וטוב זה לפי קדימת מעלה. אמנם לפי קדימת זמן ראוי להקדים יראת האם, לפי שמגדלתו ואומנת אותו ומשמרתו בגדול גופו בדרך בריאות שהוא השלמות הראשון, והיא גם כן תורהו בדרכי הנערות וחונכת אותו. וכשהולך וגדל, אביו מלמדו ומייסרו ומצוהו לשמור דרך ה' וללמוד מן החכמים וליראה אותם, והוא כוונת שלמה: "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן". אין ספק שהמצווה חביבה יותר ביראת החכמים שהם אבות הנפשות והעושים אותם, כי הדבר שבגללו יעשה דבר אחר, הדבר ההוא חביב ונעלה יותר מהדבר האחר. מורא רבך כמורא שמים. **כי כבוד רבך דחה כבוד הורים, וכבוד שמים דוחה כולם.**

סמיכות שבת לכיבוד הורים, נכתבה לא רק בגלל זכר למעשה בראשית ובריאתו של אדם, כי המלמד יאהב בגלל הנער הלומד לפניו כבנו ויותר, אם כן הנער יותר נאהב ע"י המלמד. כן יראת האבות היא מפני יראת עונש התלמידים. ואם כן יראת המלמדים חביבה מיראת האבות, והיא טפלה ליראת השם, כמו שאמרו חז"ל את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים. וציוו על האדם שאם אביו ורבו בשביה, פודה רבו תחלה לפי שהוא מביאו לחיי העולם הבא, לפי שאין קיום לתורה הקדושה המקדשת בעליה זולתם. והסמך שבת לכיבודם, שלא תדחה שבת מפני הורים, ועוד לפי שאין כל אדם פנוי ללמוד כל זמנו ורבים מהם טרודים בפרנסתם, קבע השם להם זמן וקידש את יום השבת בו תלמידים יושבים לתורה בפני חכמים ובפני אביהם, ויתבוננו ביום ההוא כראוי להחזיק בקדושה, וכתוב: מורא רבך כמורא שמים.

רבנו בחיי כדרכו, מפליג לרקיעים הגבוהים לאמר: "כבד את אביך ואת אמך". הזהירו עד עתה בכבוד האב הראשון העליון יתברך, ועתה רצה לחתום את הלוח בכבוד האב האחרון התחתון, ואמר: כשם שצויתך בכבודי, כן אני מצוך היום בכבוד אביך ואמך, שהם שותפין עמי ביצירתך.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

וסתם הכתוב ולא פירש הכיבוד הזה כי יש ללמוד אותו מכיבוד האב הראשון יתעלה, וכשם שהזכיר באב הראשון יתברך, שיודה בו ובמציאותו שהוא אלהיו, כן יתחייב שיודה במולידיו שהם אביו ואמו. וכשם שהזכיר "לא יהיה לך" שלא יכפור בו, כן יתחייב שלא יכפור באביו לומר על אדם אחר שהוא אביו. ויתחייב עוד שלא ישבע בשם אביו וחיי אביו לשקר ולשוא, ושלא יעבוד אותו מפני ירושת ממון או ירושת כבוד ומעלה, ואמרו חז"ל: "גוזל אביו ואמו", אין אביו אלא הקב"ה, ואין אמו אלא כנסת ישראל. והשכר בשתי מצוות הללו הוא אריכות ימים, אלא שבמצות כבוד אב ואם הזכיר "על האדמה" בזכות זו גם ינחל בנחלת ה'. וכדברי ר"מ רקאנאטי: ועל דרך האמת הרמז בהם להקדוש ברוך הוא ושכינת עוזו, זהו מאמרם: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, שנאמר: גוזל אביו ואימו, ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. וזלזול כבוד הורים ומורים אין גזל גדול ממנו.

יש לעיין במה שציוה ה' הרבה יראות בעולם: יראה מאביו ואמו דכתיב: איש אמו ואביו תיראו, גם מהמלך או השוטרים או מהחכמים גם לירא מהבריות לבל יחשדוהו, ושמה יאמר בליבו שתהיה שווה מצות היראה בכל מקומות שמצויה ומזה יצא שלפעמים יזלזל ח"ו במצות ה' לכבוד המלך או לכבוד אביו וכדומה, לזה רמז כאן בתחילת דברי ה' כי קודם דבר יקדים לירא את השמים ואחר כך הארץ שהם פרטים המחוייב לחוש להם, והוא שאמר הכתוב: והייתם נקיים מה', תחלה ואחר כך ומישראל, ומעתה אין מקום לקיים שום מצות מורא של הזולת אלא אם לא יעבור על שום מצוה ממצות ה'. עוד ירמוז כי באמצעות התורה ברא ה' שתי הדרגות באדם, או ישוה במדרגה לשמים, והוא על דרך אומרנו אני אמרתי אלהים אתם, או אם לא יקיימה תרד מדרגתו למטה לארץ.

יש לעיין עוד בדברי "פלא יועץ" בשער הזיווג, שם מעמיק להסביר עד היכן הדברים מגיעים. די במחשבה שאינה טהורה כדי לעוות המשך קיום המין היהודי הטהור. מצד שני, משהו הקרוב לשאלתנו, מדוע לא צווה להורים לכבד ילדיהם? לא רחוק הוא שילדים יטענו שכל תלאותיהם, פגמיהם וכשלונותיהם של הבנים, אינם אלא בסיבת הוריהם. רוצה לומר, הבנים טוענים כנגד ההורים. ודברים אלה אינם רחוקים ממצואות ידועה בעולמנו היום, שבנים גולים מעל שלחן אביהם הנראה בסכלותם כי שלחן זר הוא להם. שהוריהם אינם לפי כבודם ומעלתם ויחפשו כל תצדיקי להתנכר. על כן מצווה התורה "כבד" גם אם בעיניך הסמויות לא נראה, "כבד" והזמן ייתן הפרספקטיבה שתגלה סיכותך וטעותך.

למחנכים: רבי אליעזר ממיין בעל "ספר יראים", דור חסידי אשכנז מבעלי התוספות, סלל מסילה בצדדי המצווה. כיצד מכבד לא ישב ותניא בקדושתין פ"א [ל"א ב'] איזהו כבוד ואיזהו מורא. מורא לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור דבריו ולא מכריעו. כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא ואמרי ליה רבנן לר' ירמיה משל אב והא דתניא נאמר כבד את אביך ונאמר כבד את ה' מהונך מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס ומפרש התם לבטל מלאכה פ' שצריך הבן שיתבטל ממלאכתו ויכבדם. ותניא מכבדו בחייו מכבדו במותו. בחייו כיצד? נשבע בדברי אביו למקום לא יאמר שפטוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי מהרוני בשביל עצמי אלא כולם בשביל

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

אבא. במותו כיצד? היה אומר בדבר שמועה, לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי הריני כפרת משכבו. והני מילי בתוך י"ב חודש מכאן ואילך אומר זכרונו לחיי העולם הבא. רב יוסף שמע קול כרעה דאימיה **אמר איקום מקמה שכינה דאתיא.** ואין שיעור למורא וכבוד אלא כל הזהיר הרי זה משובח. ואם אביו עובר באחת מכל מצוות האמורות בתורה במזיד **ולא עשה תשובה פטור ממוראו וכבודו** כדאמרינן (גמרא ב"מ סב') הניח להם פרה וכל דבר המסויים, חייב להחזיר מפני כבוד אביהם. וה"מ מחייבי בכבוד אביהם, קרי כאן, "ונשיא בעמך לא תאור", בעושה מעשה עמך [בשעה שעשה תשובה]. ואם אביו ואמו אומר לו לעבור מצווה, אינו רשאי, דתניא, **יכול אמר לו אביו ואמו חלל את השבת** יכול ישמע לו, ת"ל ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבים בכבודי. והלא עובר על צו מפורש "**כבד את**" ? ויש לתרץ דלא מקרי רשע על המצוות, ובדיבור לא מקרי רשע דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין?!

בדרשות רבנו בחיי "בכד הקמח" מעטר מצוה זו: גדול כח מצוות כבוד אב ואם **והיא מצוה בחונה כזהב**, והבריות רואים לעין כי יש בשכרה פירות בעולם הזה או בשלוחה והצלחה שיוסיף לו הש"ת בכל מעשיו או באריכות ימים והוא השכר הקבוע במצווה הזאת, **והגאון רב סעדיה ז"ל נתן טעם בדבר למה שקבעה תורה במצות כבוד שכר אריכות ימים ואמר כי מפני שלפעמים עתידין שיחיו האבות עם הבנים זמן ארוך והאבות הם למשא כבוד על הבנים** והכבוד יכבד עליהן לכך קבע שכר המצווה הזאת למען יאריכון ימך כלומר עליך לכבדם ותחיה עמהם. ואם אולי תצטער על חיייהם דע **שעל חיך אתה מצטער** כך פי' הרב הגאון ז"ל: ואמרו ז"ל במדרש משלי "עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא" בא וראה ולמד מיוסף הצדיק מתוך שנתחזק בכבוד אביו במצרים זכה לעטרת שיבה שנא': "וירא יוסף לאפרים בני שלשים".

למחנכים: מן המפורסמות הן אגדות חכמים על כבוד הורים, אגדות עליהם גדל כל ילד יהודי. מעשה גוי שסרב לחכמי ישראל בעסקת פרה אדומה. כל הון כסף לא שווה בעיניו מפני שנמנע בכל עוז להיכנס בשעה שאביו היה ישן מחשש שיפריע מנוחת האב. או הגוי מאשקלון שהוצעו לו דינרי זהב למכור אבן יקרה של החושן שהיתה באוצרותיו. ומפני שהמפתחות היו למראשותיו של אביו סרב בכל תוקף שלא יפריע את אביו. יש להרהר מפני מה שני הסיפורים זה על פרה אדומה יקרת המציאות וזה על אבן החושן שלא תסולא בפז? אפשר אולי לדמות, **פרה אדומה היא המעבירה אדם מטומאת מת לחיי טהרה**, עוז מצוותה והעדר סיבותיה, פרטי הלכותיה, הזהירות הנוראה בשמירת מי חטאת ועד, והיא עצמה כגזרת מלך יש **לדמותם למצוות כיבוד הורים**, הן בעוצם המצווה והקיפה והן בתוקפה. כשם שפרה מכפרת ומחייה טמא מת, כך כבוד הורים מחיי ומזכה לאריכות ימים, בכלל זה הסמליות כמניקה את העגל. כן גם באבני החושן. החושן הוא אורים ותומים, כך ההורים הם אורים ותומים לבנים לכוונם ולגדלם אל הייעוד היותר נכסף. כשם שהחושן מאיר על לב אהרן כך הבנים נישאים ושוכנים בלב ההורים, בנים ראויים מאירים לבבות אבות, "בן חכם יישמח אב". וח"ו בנים המטים עקלקלותם "ובן כסיל תוגת אמו". הטהרה היא תנאי לבגדי קדש, כך גם הטהרה היא תנאי לחינוך ילדים באופן שכבוד הורים יהיה מסלול חייהם.

שבת שלום לצוות המורים המחנכים